

## DŮVODOVÁ ZPRÁVA

### A. Obecná část

#### Hodnocení dopadů regulace podle obecných zásad

Podle bodu 3 části první (procesní pravidla) Obecných zásad pro hodnocení dopadů regulace (RIA), jež byly schváleny usnesením vlády č. 877 ze dne 13. srpna 2007, nebyla RIA na tento návrh zákona aplikována, neboť se jedná o novelu obecného procesního předpisu, u kterého se proces RIA nevyžaduje.

#### **Zhodnocení platného právního stavu, včetně zhodnocení současného vztahu k rovnosti mužů a žen, odůvodnění hlavních principů navrhované právní úpravy, včetně dopadů navrhovaného řešení ve vztahu k rovnosti mužů a žen, a vysvětlení její nezbytnosti jako celku**

Předložený návrh zákona upravuje zejména

- a) problematiku alternativních způsobů vyřízení věci v trestním řízení, včetně zavedení institutu dohody o vině a trestu, a
- b) problematiku spolupracujícího obviněného.

Ad a)

Návrh zavádí do českého právního řádu nový způsob alternativního způsobu vyřízení věci v trestním řízení, kterým je institut dohody o vině a trestu. Zároveň se návrhem rozšiřují možnosti pro využití dosavadních odklonů v trestním řízení (podmíněné odložení podání návrhu na potrestání, podmíněné zastavení trestního stíhání i narovnání).

#### Modifikace odklonů:

Podmíněné odložení podání návrhu na potrestání, podmíněné zastavení trestního stíhání i narovnání by měly být vnímány jako prostředky plnohodnotného řešení trestních věcí. Dojde-li k trestnímu stíhání obviněného, pak, je-li to možné a účelné vzhledem k povaze trestného činu a osobě pachatele, by trestní řízení mělo být vedeno s přihlédnutím k principu *ultima ratio*, tj. mělo by být zvažováno, zda není na místě užití odklonů od trestního řízení, a není-li to možné, až teprve poté sankcí, opět za dodržení hierarchie, na jejímž samotném vrcholu stojí trest odnětí svobody.

U řady trestných činů, zejména u trestných činů spáchaných v dopravě, však dochází místo aplikace odklonů k podání obžaloby, neboť podmíněné zastavení trestního stíhání nebo podmíněné odložení podání návrhu na potrestání je vnímáno jako nepřiměřeně mírné řešení, není-li doprovázeno znemožněním řízení motorového vozidla pachatelem, či alespoň jeho finančním postihem, který by pachateli hrozil např. v přestupkovém řízení. V případě podmíněného zastavení trestního stíhání i podmíněného odložení podání návrhu na potrestání není totiž možné omezit výkon činnosti pachatele ani cestou uložení přiměřeného omezení

podle § 307 odst. 4 tr. řádu nebo § 179g odst. 3 tr. řádu, neboť by v podstatě šlo o nepřímé uložení trestu zákazu činnosti, což současná praxe neumožňuje (viz např. rozh. č. 6/1999 Sb. rozh. tr.).

Státní zástupce tak v případech, kdy má za to, že reakcí na spáchaný trestný čin by mělo být omezení oprávnění řídit motorová vozidla, musí žalovat, přestože jinak by ostatní podmínky pro aplikaci odklonu byly splněny. Kromě prodloužení trestního řízení, zatížení systému a finanční náročnosti, což jsou negativa pro stát, to s sebou přináší i negativum pro samotného pachatele – reakce na spáchaný skutek přichází opožděně a dochází i k stigmatizaci pachatele v podobě formálního odsouzení včetně záznamu do Rejstříku trestů, což nemusí být vždy adekvátní reakcí na charakter a závažnost spáchané trestné činnosti a osobu pachatele.

Navrhuje se proto rozšířit instituty podmíněného zastavení trestního stíhání a podmíněného odložení podání návrhu na potrestání tak, aby jejich aplikaci bylo možné podmínit i dobrovolným slibem obviněného (podezřelého), že se po zkušební dobu zdrží určité činnosti, nebo složením peněžitě částky určené státu na pomoc obětem trestné činnosti (není přitom vyloučeno ani uplatnění kombinace obou těchto možností).

Zároveň se umožňuje, aby ve výjimečných případech bylo možné ponechat podmíněné zastavení trestního stíhání nebo podmíněné odložení podání návrhu na potrestání v platnosti, přestože jinak by byly dány důvody pro pokračování v trestním řízení, a prodloužit zkušební dobu až o jeden rok (například za účelem uhrazení zbytku způsobené škody).

### Dohoda o vině a trestu

Platná právní úprava nevyužívá všech možností, aby zajistila obviněnému v plném rozsahu právo na rychlý a spravedlivý proces. Právo, aby trestní věc obviněného byla projednána v přiměřené lhůtě, je součástí práva na spravedlivý proces podle článku 6 Evropské úmluvy o ochraně základních lidských práv a svobod. Rychlost řízení podmiňuje spravedlivý charakter řízení - zdlouhavost řízení může vést k oslabení hodnoty důkazu, navíc obviněný i poškozený jsou vystavováni nejistotě o výsledku řízení, vytrácí se vztah mezi trestným činem a trestem, neúměrně dlouho se udržuje stav, kdy obviněný, který je považován za nevinného, musí snášet zásahy do práv a svobod chráněných citovanou úmluvou. Její článek šestý výslovně vyžaduje, aby soudní řízení bylo rychlé a spravedlivé.

Pomalý výkon spravedlnosti je v současné době nejzávažnějším problémem justice ve většině států Rady Evropy. Příčinou není jen růst počtu věcí projednávaných soudy a jejich větší složitost, jimž neodpovídá přiměřený růst prostředků na personální a materiální vybavení justice, ale též sama struktura kontinentálního trestního procesu (více stadií svěřených různým orgánům, opakování řady úkonů před těmito orgány, více soudních instancí se složitým systémem opravných prostředků atd.). Není zřejmě náhoda, že stížnosti na průtahy v řízení pocházející ze systému common law, zejména v trestních věcech, jsou zcela výjimečné, zatímco více než čtvrtina stížností pocházejících z ostatních států se týká překročení přiměřené lhůty řízení podle článku 6 odst. 1 Úmluvy. Pokud jde o trestní řízení, angloamerický model procesu však nemusí být sám o sobě lékem proti uvedené nemoci. Odborníci uvádějí, že kromě toho, že byl zdvojnásoben počet soudců, současný anglický systém funguje jen díky tomu, že dvě třetiny obžalovaných před Crown Court a 80 až 90 % obžalovaných před magistrates' courts uznává vinu (guilty plea). Soudy přitom motivují obžalované k uznání viny tím, že obžalovaným, kteří vinu uznali, zmírňují trest zhruba o jednu třetinu (Srov. Štěpán, J., Některé rysy trestního řízení ve Spojených státech, Právo a zákonnost č. 5/1991). Nelze přehlížet ani právní tradici – např. ve skotském právu existuje již od počátku 18. století tzv. pravidlo 110 dnů. Je-li obviněný ve vazbě a hlavní líčení nebylo

zahájeno ve lhůtě 110 dnů od podání obžaloby, obviněný musí být propuštěn na svobodu a trestní stíhání je automaticky zastaveno.

Na základě zahraničních zkušeností se navrhuje zavedení nového institutu dohody o vině a trestu v našem trestním řádu. Tento institut nelze srovnávat s klasickým angloamerickým dohodovacím řízením o vině a trestu, inspiruje se jen některými jeho prvky.

V souvislosti se zapojováním České republiky do mezinárodního společenství demokratických států, především do postupně se integrující Evropy, je potřebné využít zkušeností a právních úprav států s dlouholetým demokratickým vývojem. V Evropě existují dlouhodobě dva základní systémy: systém románsko-germánský spojený s tzv. inkvizičním procesem a anglosaský systém common law spojený s obžalovacím sporným procesem. Naše právní tradice nás spojuje s inkvizičním procesem románsko-germánského systému, což by však nemělo být na překážku pro citlivé přebírání zkušeností a případně i některých osvědčených institutů obžalovacího sporného systému common law. Za období naší izolace od evropského právního vývoje po druhé světové válce došlo k významnému sbližování kontinentálního a anglosaského typu tvorby a uplatnění práva. Prvkem, který toto sbližování zásadně ovlivnil, byla koncepce lidských práv v přirozenoprávním pojetí, jejich nezadatelnost a univerzální charakter. Česká republika se stala členem Rady Evropy a spolu s přijetím Listiny základních práv a svobod i signatářem Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Postupy garantované touto Úmluvou znamenají převrat ve způsobech zajištění lidských práv a celý systém je zároveň dokladem sbližení kontinentálního a anglosaského systému tvorby a aplikace práva. Někteří autoři dokonce uvádějí (v souvislosti s humanizací evropského trestního řízení), že většina progresivních reforem evropského kontinentálního trestního procesu byla, alespoň nepřímo, inspirována některými koncepcemi nebo základními instituty angloamerického trestního řízení. Skutečností je stále silnější pronikání pozitivních prvků obžalovacího sporného systému do trestně procesních systémů jednotlivých zemí v kontinentální Evropě, jejichž proces byl původně inkviziční povahy.

Proti námitce některých teoretiků, že dohodovací řízení je negací úlohy soudu, vyšetřovací zásady a soudního monopolu rozhodovat o nároku státu na potrestání pachatele, stojí ve stále vzrůstající míře uznávané hledisko autonomie občana, což se odráží i v rostoucím uplatňování dohodovacích institutů v procesním právu evropských zemí, jako např. v Polsku, ve Španělsku (tzv. *conformidad*), v Itálii (tzv. *patteggiamento*), v Německu (tzv. *Deal im Strafverfahren*) nebo na Slovensku.

Zásadní navrhovanou změnou je možnost státního zástupce sjednat s obviněným v rámci přípravného řízení dohodu o vině a trestu, kterou následně schválí soud. Dohodu o vině a trestu bude možné sjednat u všech trestných činů, s výjimkou těch, kterými byla způsobena úmyslně smrt, nejde-li o trestný čin zabití (§ 141 trestního zákoníku) nebo o trestný čin vraždy novorozeného dítěte matkou (§ 142 trestního zákoníku). Tato úprava vychází z obdobných zahraničních úprav (např. z polského trestního řádu – srov. čl. 387 a násl., slovenského trestního řádu č. 301/2005 Z. z., anebo neuzákoněné praxe soudů v SRN) a upravuje zjednodušený postup v případech, kdy obviněný prohlásí, že se cítí být vinen skutkem, pro který je stíhán, a sjedná za účasti obhájce se státním zástupcem dohodu ohledně trestu, příp. ochranného opatření, a ohledně rozsahu a způsobu náhrady škody. Soud není návrhem na schválení dohody o vině a trestu zcela vázán, může jej odmítnout ze závažných procesních důvodů nebo může dohodu neschválit z důvodu její zřejmé nepřiměřenosti (právní kvalifikace, trest) nebo nesprávnosti (náhrada škody), a vrátit věc usnesením do přípravného řízení; v dalším řízení se ke sjednané dohodě, včetně prohlášení viny obviněným, nepřihlíží. V případě, že soud dohodu o vině a trestu rozsudkem schválí, uvede v něm výrok o schválení dohody o vině a trestu, a dále výrok o vině, trestu, případně ochranném opatření, a náhradě

škody v souladu s dohodou. Obviněný se sjednáním dohody vzdává práva na projednání věci v hlavním líčení a práva napadnout rozsudek odvoláním.

Od uvedených změn v právní úpravě odklonů a zavedení institutu dohody o vině a trestu se očekává zrychlení trestního řízení před soudem a současně i zjednodušení a zefektivnění trestního řízení. Urychlením vyřízení trestních věcí budou soudy mít větší prostor pro projednávání závažných trestných činů.

Přínos dohody o vině a trestu spočívá kromě zrychlení řízení i v ochraně obětí před sekundární viktimizací, protože již nebudou muset svědčit opakovaně v řízení před soudem a nebudou tak znovu vystaveny stresu vyplývajícímu z veřejného projednávání všech detailů trestného činu, jehož se staly obětí.

Ad b)

Využívání institutu spolupracujícího obviněného při rozkrývání organizované kriminality všeho druhu, včetně té korupční, je zcela nezbytné pro efektivní boj s touto formou kriminality, neboť všechny organizované kriminální skupiny se především vyznačují uzavřeností a vysokou mírou konspirace a neochotou osob proti těmto skupinám svědčit. Toto jasně potvrzují i příklady ze zahraničí, kde s institutem korunního svědka existuje již řada zkušeností (viz zejména Itálie, Polsko, Slovensko, USA, ale i Německo). Zavedení takovýchto institutů a postupů doporučují i mezinárodní dokumenty, např. Rezoluce Rady EU č. 497Y0111(01) z 20. prosince 1996 o jednotlivcích, kteří spolupracují při soudním řízení v boji proti mezinárodně organizovanému zločinu, Úmluva OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu atd. Podstatou problému je možnost získat pomocí trestněprávních prostředků ke spolupráci osobu, která má informace, jež mohou pomoci rozkrýt organizovaný zločin či korupční jednání (protože je často sama jeho součástí). V současné době ustanovení § 41 písm. m) trestního zákoníku ukládá soudu přihlédnout jako k polehčující okolnosti při stanovení trestu pachateli k tomu, že přispěl zejména jako spolupracující obviněný k objasňování trestné činnosti spáchané členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny. Dále trestní zákoník v § 58 odst. 4 umožňuje snížit trest odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby také pachateli označenému státním zástupcem jako spolupracující obviněný (tj. osoba, která podala významné informace pro rozkrýtí organizované kriminality a doznala se ke svému vlastnímu trestnému činu, viz § 178a trestního řádu).

Předkládaný návrh vychází ze základní myšlenky, že zájem státu na rozbití zločinných struktur, do nichž je v důsledku jejich vysoké organizovanosti a přísně vynucované konspiraci obtížné proniknout, převyšuje zájem státu na postihu jednotlivce, který se přímo nebo nepřímo na trestné činnosti podílel, a který umožnil odhalení a usvědčení spolupachatelů, zejména hlavních pachatelů a organizátorů, jako řídících osob organizovaného zločinu. Proto se navrhuje, aby soud povinně upustil od potrestání pachatele označeného jako spolupracující obviněný, který při splnění všech podmínek stanovených v 178a odst. 1 trestního řádu *zabránil* dokonání zločinu spáchanému členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny anebo *zásadním způsobem* přispěl k usvědčení *hlavního* pachatele nebo organizátora takového zločinu. Soud může s upuštěním od potrestání spojit uložení dohledu nad pachatelem. Zároveň je návrh koncipován tak, aby soud neměl povinnost upustit od potrestání v případech, v nichž spolupracující obviněný spáchal trestný čin ještě závažnější než zločin, kterému zabránil nebo k jehož objasnění přispěl, jestliže se na spáchání takového zločinu podílel jako

organizátor nebo návodce, anebo pokud jím spáchaným trestným činem způsobil úmyslně těžkou újmu na zdraví nebo smrt.

Připuštění možnosti slíbit pachateli za spolupráci s orgány činnými v trestním řízení beztrestnost přináší ještě silnější možnost motivovat osoby podílející se na činnosti skupin organizovaného zločinu a organizovaných skupin ke spolupráci, a to v těch zcela nejzávažnějších případech organizované kriminality. Jednotlivcům – členům organizovaných skupin, kteří se nedopustili těch nejzávažnějších trestných činů, je tak možné nabídnout beztrestnost za to, že se oddělí od některé z vymezených skupin a buď zabrání dokonání zločinu spáchanému členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny anebo poskytnou orgánům činným v trestním řízení významnou pomoc při shromažďování důkazů rozhodujících pro rekonstrukci skutkového děje, odhalení a identifikaci pachatelů takové trestné činnosti. Jsou-li splněny zákonné podmínky, lze takovému spolupracujícímu obviněnému samozřejmě poskytnout i policejní ochranu podle zákona o zvláštní ochraně svědka.

Návrh v tomto směru sleduje naplnění programového prohlášení vlády („Vláda se zasadí o zpřesnění institutu spolupracujícího obviněného tak, aby bylo možné zejména v závažných případech organizovaného zločinu zajistit ve výjimečných případech i úplnou beztrestnost.“) i Strategii vlády v boji proti korupci na období let 2011 a 2012 (úkol „předložit vládě novelu trestního zákoníku a trestního řádu, která zefektivní využití stávajícího institutu spolupracujícího obviněného a rozšíří jej o institut upuštění od potrestání za zákonem striktně stanovených podmínek pro obviněného, který zabránil dokonání zločinu spáchaného členy organizované skupiny nebo zásadním způsobem přispěl k usvědčení hlavního pachatele nebo organizátora takového zločinu“).

Stávající ani navrhovaná právní úprava nemá bezprostřední, ani sekundární dopady na rovnost mužů a žen a nevede k diskriminaci jednoho z pohlaví, neboť nijak nerozlišuje, ani nezvýhodňuje jedno z pohlaví a nestanoví pro něj odlišné podmínky.

### **Zhodnocení souladu navrhované úpravy s ústavním pořádkem České republiky, s mezinárodními smlouvami, jimiž je Česká republika vázána, a s akty práva Evropské unie**

Navrhovaná právní úprava je v souladu s ústavním pořádkem České republiky, zejména s článkem 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, podle něhož „má každý právo, aby jeho věc byla projednána veřejně, bez zbytečných průtahů a v jeho přítomnosti a aby se mohl vyjádřit ke všem prováděným důkazům.“

Navrhovaná úprava je v souladu s mezinárodními smlouvami, jimiž je Česká republika vázána, zejména s článkem 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod ze dne 21. února 1991 (vyhl. pod č. 209/1992 Sb.).

V otázkách úpravy odklonů v trestním řízení návrh respektuje doporučení Výboru ministrů členských zemí Rady Evropy ve věci zjednodušení řízení č. R (87) 18.

K otázkám úpravy spolupracujícího obviněného se vztahuje rezoluce Rady Evropské unie č. 497Y0111(01) ze dne 20. prosince 1996 o jednotlivcích, kteří spolupracují při soudním řízení v boji proti mezinárodně organizovanému zločinu, která vyzývá členské státy, aby přijaly vhodná opatření, kterými by povzbuzovaly jednotlivce, kteří byli nebo jsou členy skupin organizovaného zločinu nebo jiných zločineckých organizací jakéhokoli druhu, nebo kteří se podíleli na trestných činech takových skupin nebo organizací, aby spolupracovali

při soudním řízení. Jednotlivcům, kteří „odpadnou“ od skupiny organizovaného zločinu nebo jiné zločinecké organizace a učiní vše, co mohou, k tomu, aby předešli dalšímu provádění zločinecké činnosti nebo poskytnou policii a soudním orgánům při shromažďování důkazů rozhodujících pro rekonstrukci skutkového děje, odhalení a identifikaci pachatelů takové trestné činnosti, náležitou pomoc, by měly být poskytnuty výhody při ukládání trestu a způsobu jeho výkonu, jakož i vhodná ochranná opatření, která by měla být poskytnuta i jejich rodinným příslušníkům a blízkým osobám. Rovněž i Úmluva OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu přijatá v Palermu v prosinci 2000 vyzývá státy, aby podporovaly osoby, které se podílely na spáchání závažné trestné činnosti a jsou o tom ochotny poskytnout významné informace. Podle článku 18 této Úmluvy mají státy ve vhodných případech zvážit zakotvení možnosti snížení trestu u obžalovaného, který poskytne podstatnou spolupráci při vyšetřování nebo stíhání trestného činu upraveného touto Úmluvou. V souladu se zásadami svého vnitrostátního práva mají státy zvážit i udělení imunity takovým osobám, které poskytnou podstatnou spolupráci při vyšetřování nebo trestním stíhání takových trestných činů.

Navrhovaná problematika není upravena právními předpisy Evropské unie.

### **Předpokládaný hospodářský a finanční dopad navrhované právní úpravy na státní rozpočet, ostatní veřejné rozpočty a na podnikatelské prostředí České republiky**

U navrhované úpravy se celkově nepředpokládají negativní dopady na státní rozpočet, na ostatní veřejné rozpočty ani na podnikatelské prostředí České republiky.

Určitý pozitivní dopad lze očekávat od zavedení možnosti spojit s podmíněným odložením podání návrhu na potrestání nebo s podmíněným zastavením trestního stíhání i složení určité finanční částky na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti, obdobně jako je tomu u narovnání. Drobný pozitivní dopad na státní rozpočet, byť s ohledem na četnost výskytu tohoto jevu v praxi spíše marginální, bude mít i skutečnost, že v rámci narovnání (§ 309 a násl. tr. řádu), budou finanční prostředky určeny již výhradně státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti, a ne již i konkrétnímu adresátovi, jako doposud.

Finanční dopady spojené se zavedením nutné obhajoby při sjednávání dohody o vině a trestu by měly být kompenzovány úsporami v důsledku skončení řízení před soudem I. stupně. V případech, kdy řízení skončí vydáním odsuzujícího rozsudku, kterým soud schválí dohodu o vině a trestu, nebude odvolání přípustné. Nebude tak třeba vynakládat další náklady na nutnou obhajobu, jež by jinak vznikly v řízení před soudem II. stupně na základě odvolání podaného některou ze stran řízení.

### **Sociální dopady, dopad na životní prostředí**

Navrhovaná úprava není spojena s negativními sociálními dopady a nedopadá na životní prostředí.

## **B. Zvláštní část**

### **K části první (novela trestního řádu)**

#### **K bodu 1 (§ 2 odst. 8)**

Princip, podle kterého je trestní stíhání před soudem přípustné jen na základě obžaloby nebo návrhu na potrestání podaných státním zástupcem, se doplňuje tak, aby bylo možné konat řízení před soudem i na podkladě návrhu na schválení dohody o prohlášení viny a přijetí trestu.

#### **K bodu 2 (§ 12 odst. 10)**

Skutečnost, že nově lze skončit přípravné řízení i podáním návrhu na schválení dohody o vině a trestu, je zapotřebí zohlednit také v definici přípravného řízení.

#### **K bodu 3 (§ 27b odst. 2)**

Vzhledem k možnosti sjednat v přípravném řízení dohodu o vině a trestu, jejíž součástí může být vypořádání nároku na náhradu škody nebo nemajetkové újmy, popř. na vrácení bezdůvodného obohacení, mezi obviněným a poškozeným, se doplňuje nová působnost probačního úředníka, který může být státním zástupcem pověřen, aby působil směrem k uzavření takové dohody.

#### **K bodu 4 (§ 28 odst. 2)**

Dohoda o vině a trestu a návrh na schválení dohody o vině a trestu jsou vzhledem k svému klíčovému významu pro obviněného doplněny mezi písemnosti, které je třeba obviněnému překládat, splňuje-li podmínky pro ustanovení tlumočníka.

#### **K bodům 5 a 6 (§ 30 odst. 2, § 72 odst. 3, § 72a odst. 3, § 104a odst. 7 a § 180 odst. 1)**

##### **K § 30 odst. 2**

Návrh na schválení dohody o vině a trestu je vedle obžaloby novým způsobem, kterým končí přípravné řízení a věc se dostává do stadia řízení před soudem. Na tuto skutečnost musí reagovat i ustanovení § 30 tr. řádu.

##### **K § 72 odst. 3, § 72a odst. 3**

Návrh na schválení dohody o vině a trestu je vedle obžaloby novým způsobem, kterým končí přípravné řízení a věc se dostává do stadia řízení před soudem. Okamžik zahájení řízení před soudem je důležitý mimo jiné z hlediska příslušnosti k rozhodování ve věcech vazebních. Vzhledem k uvedenému se povinnost soudu rozhodovat ve vazebních věcech nově doplňuje i v návaznosti na okamžik podání návrhu na schválení dohody o vině a trestu, od něhož se také nově odvíjí lhůty pro přezkum důvodů trvání vazby.

K § 104a odst. 7

Konfrontace by v přípravném řízení měla být prováděna pouze výjimečně. Skutečnost, že návrh na schválení dohody o vině a trestu je vedle obžaloby novým způsobem, kterým končí přípravné řízení, musí proto být zohledněno i v ustanovení o konfrontaci.

K § 180 odst. 1

Návrh na schválení dohody o vině a trestu se doplňuje, jakožto nová alternativa k podání obžaloby, mezi způsoby, kterými se zahajuje trestní řízení před soudem.

### **K bodům 7 a 8 (§ 36)**

S ohledem na skutečnost, že v případě, kdy se v přípravném řízení sjednává dohoda o vině a trestu, se ze strany obviněného předpokládá podávání kvalifikovaného návrhu trestu, případně ochranného opatření, a návrhu na náhradu škody nebo nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení, což předpokládá dostatečné právní znalosti v oblasti trestního práva a zejména s ohledem na skutečnost, že obsah sjednané dohody je klíčový z hlediska konečného rozhodnutí soudu ve věci, je zapotřebí, aby obviněný měl při sjednávání dohody o vině a trestu vždy obhájce, který by účinně hájil jeho práva a poskytoval mu potřebnou právní pomoc.

Náklady spojené s nutnou obhajobou při sjednávání dohody o vině a trestu by měly být vyváženy očekávaným efektem snížení počtu odvolání proti rozsudku prvoinstančního soudu, neboť schválí-li soud dohodu o vině a trestu, není odvolání proti rozsudku přípustné.

### **K bodům 9 až 11 (§ 43 a 46)**

Výčet práv poškozeného se rozšiřuje o možnost zúčastnit se veřejného zasedání v řízení o schválení dohody o vině a trestu a sjednávání dohody o vině a trestu, čímž je směřováno k rozšíření počtu možností, kdy je možné smírné řešení nároku na náhradu škody a jiných soukromých nároků poškozených, přičemž nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy, popř. na vydání bezdůvodného obohacení musí poškozený uplatnit nejpozději při sjednávání dohody o vině a trestu. O možnosti zúčastnit se sjednávání dohody o vině a trestu a uplatnit při něm nárok na náhradu škody musí být poškozený vždy poučen orgánem činným v trestním řízení, včetně skutečnosti, že neuplatní-li nárok nejpozději při sjednávání takové dohody, nebude jej moci již v trestním řízení uplatnit a bude jej muset uplatnit v řízení občanskoprávním.

### **K bodu 12 (§ 64 odst. 1)**

Mezi písemnostmi, které je třeba v trestním řízení doručovat do vlastních rukou, se doplňuje návrh na schválení dohody o vině a trestu. Vzhledem k jeho rozdílnému významu a obsahu oproti obžalobě a návrhu na potrestání se však umožňuje jeho uložení.

### **K bodu 13 (§ 70a a 161 odst. 1)**

#### **K § 70a**

Návrh na schválení dohody o vině a trestu je vedle obžaloby novým způsobem, kterým končí přípravné řízení a věc se dostává do stadia řízení před soudem. O této skutečnosti je třeba informovat příslušnou vazební věznici, obdobně jako je tomu v případě podání obžaloby.

#### **K § 161 odst. 1**

Do vymezení úseku vyšetřování se doplňuje návrh na schválení dohody o vině a trestu, jakožto nová alternativa k obžalobě.

### **K bodu 14 (§ 72 odst. 3)**

Návrh na schválení dohody o vině a trestu je vedle obžaloby novým způsobem, kterým končí přípravné řízení a věc se dostává do stadia řízení před soudem. Okamžik zahájení řízení před soudem je důležitý mimo jiné z hlediska příslušnosti k rozhodování ve věcech vazebních. Vzhledem k uvedenému se povinnost soudu rozhodovat ve vazebních věcech nově doplňuje i v návaznosti na okamžik podání návrhu na schválení dohody o vině a trestu, od něhož se také nově odvíjí lhůty pro přezkum důvodů trvání vazby.

### **K bodu 15 (§ 91 odst. 1)**

Vzhledem k významu sjednání dohody o vině a trestu z hlediska dalšího průběhu řízení se výslovně stanoví povinnost příslušného orgánu činného v trestním řízení poučit obviněného před jeho prvním výslechem také o tom, že může se státním zástupcem v přípravném řízení sjednat dohodu o vině a trestu. Obviněného je třeba poučit zejména o tom, že při sjednání dohody o vině a trestu musí mít obhájce a o podstatě a důsledcích prohlášení viny a sjednání dohody, zejména že takové prohlášení nelze vzít zpět a že sjednáním dohody o vině a trestu se vzdává práva na provedení řízení v celém rozsahu a že nebude moci podat proti rozsudku o schválení dohody o vině a trestu odvolání.

### **K bodu 16 (§ 120 odst. 4)**

Okolnost, že soud vynesl rozsudek v řízení o schválení návrhu dohody o vině a trestu, je zapotřebí promítnout i do výrokové části rozsudku, aby bylo zřejmé, jak soud k jednotlivým výrokům dospěl, neboť rozsudek neobsahuje odůvodnění. V tomto smyslu se doplňuje příslušné ustanovení upravující náležitosti rozsudku. Rozsudek, kterým se schvaluje dohoda o vině a trestu tak bude mít povahu odsuzujícího rozsudku, od klasického rozsudku se bude lišit pouze tím, že kromě výroku o vině, trestu (ochranném opatření) a náhradě škody bude obsahovat i samostatný výrok, že se schvaluje dohoda o vině a trestu.

### **K bodu 17 (§ 125 odst. 1)**

Toto ustanovení je reakcí na navrhované změny v úpravě spolupracujícího obviněného (viz současně navrhovaná novela trestního zákoníku).

### **K bodu 18 (§ 129 odst. 3)**

Vzhledem k tomu, že proti takovému rozsudku, jímž soud schválí dohodu o vině a trestu a vyhověl ji v plném rozsahu, nebude přípustné odvolání, bude postačovat vyhotovení zjednodušeného písemného rozsudku bez odůvodnění. Na rozdíl od § 129 odst. 2 se nevyžaduje ani výslovné prohlášení obviněného, že netrvá na vyhotovení odůvodnění.

### **K bodu 19 (§ 129 odst. 4)**

Legislativně technická úprava.

### **K bodu 20 (§ 175 odst. 1)**

Do taxativního výčtu oprávnění, které jsou v přípravném řízení svěřeny do výlučné pravomoci státního zástupce, se doplňuje oprávnění sjednat s obviněným dohodu o vině a trestu a podat soudu návrh na její schválení. Jedná se o další možnost, jak zefektivnit a zrychlit trestní řízení při zachování práva na spravedlivý proces.

### **K bodu 21 [§ 175a a 175b])**

Po vzoru zahraničních úprav se navrhuje i u nás zakotvit do trestního procesu institut dohody o vině a trestu, jehož hlavním cílem je zjednodušení a hospodárnost trestního řízení a snížení počtu věcí, které soud projednává v klasickém hlavním líčení. Jedná se o nový zvláštní způsob skončení řízení, který by měl efektivně doplnit stávající možnosti skončit trestní řízení odklonem nebo vydáním trestního příkazu.

Na základě poznatků o aplikaci tohoto institutu na Slovensku, kde již několik let úspěšně funguje, se navrhuje umožnit sjednání dohody o vině a trestu již v přípravném řízení, přičemž takovou dohodu následně soud ve veřejném zasedání buď odmítne ze závažných procesních důvodů nebo neschválí z dalších taxativně vymezených důvodů a věc vrátí zpět do přípravného řízení, přičemž není vyloučeno sjednání nové dohody, nebo ji může schválit a v souladu s ní vydat odsuzující rozsudek.

Sjednat dohodu o vině a trestu bude možné na podnět obviněného nebo i bez takového podnětu (má-li státní zástupce za to, že jsou dány podmínky pro její sjednání) u všech trestných činů, s výjimkou trestných činů, kterými byla způsobena úmyslně smrt (nejedná-li se o trestný čin zabítí nebo o trestný čin novorozeného dítěte matkou), pokud budou výsledky vyšetřování (popř. zkráceného přípravného řízení) dostatečně prokazovat závěr, že skutek je trestným činem a spáchal jej obviněný. Uzavření dohody o vině a trestu bude vyžadovat výrazně vyšší stupeň poznání o pachateli a trestném činu, než při zahájení trestního stíhání, nebude však nutné provádět vyčerpávajícím způsobem všechny dostupné důkazy, které by jinak byly potřebné pro podání obžaloby. Aplikace institutu dohody o vině a trestu tak bude možná v takové fázi přípravného řízení, kdy v ní budou dostatečně prokázány základní skutkové okolnosti potvrzující, že skutek je trestným činem, jeho právní kvalifikace a pravdivost prohlášení obviněného o vině.

V rámci úvah o využití tohoto institutu musí státní zástupce zvážit všechny okolnosti případu, zejména jde-li o tzv. skupinovou věc. Odmítne-li v konkrétním případě návrh obviněného na sjednání dohody o vině a trestu, vyrozumí jej (má-li obviněný obhájce, též jeho obhájce) o svém negativním stanovisku k takovému návrhu.

Státní zástupce k jednání o dohodě o vině a trestu předvolá obviněného a vyrozumí též jeho obhájce, jehož účast při sjednávání dohody je důležitá z důvodu významu jednání o dohodě o vině a trestu pro obviněného. V případě, že obviněný obhájce nemá a pro účely sjednání dohody o vině a trestu si jej nezvolí, je zapotřebí mu jej ustanovit zákonným postupem tak, aby byl přítomen již zahájení jednání o dohodě o vině trestu.

Státní zástupce vyrozumí o jednání poškozeného, pokud se výslovně nevzdal svých procesních práv. Již od začátku řízení je tak třeba kromě řádného poučení poškozeného klást důraz i na zjištění postoje poškozeného, pokud jde o jeho účast při sjednávání dohody o vině a trestu, aby případně mohl uplatnit nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy nebo na vrácení bezdůvodného obohacení ještě před sjednáním dohody o vině a trestu, pokud se chce vyhnout setkání s obviněným a nemá zájem být přítomen při sjednání dohody o vině a trestu.

Státní zástupce poškozeného zároveň upozorní, že se může účastnit jednání o dohodě o vině a trestu za účelem uplatnění nároku na náhradu škody, nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení způsobené trestným činem a neuplatní-li jej při sjednávání dohody o vině a trestu, ztratí tím možnost tento nárok v trestním řízení uplatnit. V zájmu zachování práv poškozeného dbá státní zástupce při sjednávání dohody o vině a trestu o vypořádání nároku poškozeného, který sice nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy nebo na vrácení bezdůvodného obohacení řádně uplatnil, ale k sjednávání dohody o vině a trestu se osobně nedostavil. V takovém případě by měl státní zástupce usilovat o dohodu s obviněným i ohledně těchto nároků, a to až do výše uplatněné poškozeným.

Při samotném sjednávání dohody se poškozený vyjadřuje především k rozsahu a způsobu náhrady škody nebo nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení jako jedné ze součástí dohody o vině a trestu, k otázce viny a trestu se vyjádřit může, nicméně takové vyjádření není pro sjednání dohody o vině a trestu rozhodné a státní zástupce jím není vázán. Způsob a rozsah vypořádání náhrady škody nebo nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení, bylo-li činem způsobeno a uplatnil-li poškozený tento svůj nárok (popřípadě nutnost odkázat poškozeného s jeho nárokem na řízení ve věcech občanskoprávních, přičemž se lze dohodnout i jen o části nároku s tím, že lze do dohody uvést, že ve zbylém rozsahu uplatní poškozený svůj nárok v civilním řízení), je jednou ze součástí dohody o vině a trestu. Postup, kdy je poškozený s nárokem odkazován na civilní řízení, by rozhodně neměl být pravidlem a vždy je třeba usilovat i s využitím probačního úředníka o dosažení konkrétní dohody o rozsahu a způsobu náhrady škody.

Navrhuje se stanovit dvě základní podmínky pro sjednání dohody o vině a trestu:

- Prohlášení obviněného, že se cítí být vinen skutkem, pro který je stíhán. Vzhledem k tomu, že předmětem trestního řízení obviněného může být v rámci konání společného řízení větší počet skutků s tím, že se může jednat o různé trestné činy nebo o více skutků tvořící pokračující trestnou činnost, přičemž postoj obviněného k jednotlivým skutkům a trestným činům může být rozdílný, bude možné sjednat dohodu o vině a trestu i jen o některém ze skutků, které jsou předmětem trestního řízení. V takovém případě by bylo možno za splnění zákonem stanovených podmínek konat jednání o dohodě o vině a trestu pouze ohledně části stíhaných skutků, přičemž po úspěšném uzavření dohody o vině a trestu by mohl státní zástupce jednak část trestní věci, ve které obviněný neuzavřel dohodu o vině a trestu, vyloučit k samostatnému projednání a rozhodnutí s tím, že ohledně ní bude i nadále konáno dokazování, jednak zbývající část trestní věci, ve které byla dohoda o vině a trestu uzavřena, předložit s návrhem na schválení dohody o vině a trestu soudu.

- Na základě dosud provedených důkazů a dalších výsledků přípravného řízení nejsou důvodné pochybnosti o pravdivosti prohlášení viny obviněným.

Při sjednávání dohody o vině a trestu se uplatní všechna obecná ustanovení trestního zákona, včetně ustanovení o souhrnném trestu a úhrnném trestu. Využit lze i možnosti sjednat trest odnětí svobody v rámci snížené trestní sazby podle § 58 trestního zákona, přičemž při posuzování podmínek pro mimořádné snížení trestu odnětí svobody lze prohlášení obviněného o vině zohlednit zejména v rámci poměrů pachatele.

Institut dohody o vině a trestu je využitelný i v případech tzv. skupinových trestních věcí, kdy bude ve věci, v níž je stíháno více pachatelů trestných činů ve společném řízení, na některé z nich podána obžaloba a současně u některých z nich bude využito institutu dohody o vině a trestu. Případné procesní problémy spojené se změnou v postavení takové osoby z obviněného na svědka bude muset státní zástupce důsledně zvážit v rámci úvah o využití tohoto institutu v těchto případech.

Pokud jde o ochranné opatření, přichází-li jeho uložení v úvahu, může být buď součástí dohody, nebo může státní zástupce jeho uložení soudu navrhnout i samostatně (zejména je-li zapotřebí znalecké zkoumání nebo jsou-li k posouzení potřeby uložení ochranného opatření zapotřebí další podklady či jde-li o zabránění věci nebo jiné majetkové hodnoty osobě odlišné od pachatele); na tento postup musí být obviněný před sjednáním dohody o vině a trestu prokazatelně upozorněn, aby mu bylo zřejmé, že nad rámec dohodnutého trestu mu může být ještě uloženo ochranné opatření. Bez tohoto upozornění může státní zástupce takový návrh podat jen, pokud důvody pro uložení ochranného opatření vyšly najevo až po podání návrhu na schválení dohody o vině a trestu soudu.

Povinné náležitosti obsahu dohody o vině a trestu jsou vymezeny v § 175a odst. 6 tak, aby soud mohl v souladu s ní vydat odsuzující rozsudek. Nedílnou součástí dohody o vině a trestu je prohlášení obviněného, že se cítí být vinen skutkem, pro který je stíhán (nejde zde o doznání, ale o obdobu prohlášení, které obviněný činí při narovnání, od čehož se odvíjí i použitelnost takového prohlášení jako důkazu).

Dohoda o vině a trestu musí mít písemnou formu a být podepsána státním zástupcem, obviněným, jeho obhájcem a poškozeným, byl-li přítomen sjednání dohody o vině a trestu a souhlasí s rozsahem a způsobem náhrady škody nebo nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení.

Byla-li dohoda o vině a trestu mezi státním zástupcem a obviněným sjednána, podá státní zástupce soudu návrh na schválení této dohody. K návrhu připojí sjednanou dohodu a všechny další písemnosti významné pro rozhodování soudu, zejména opatřené důkazy. V případě, že dohoda sjednána nebude, státní zástupce podá obžalobu nebo jiným způsobem skončí přípravné řízení, přičemž o skutečnosti, že dohoda sjednána nebyla, učiní záznam do protokolu a prohlášení viny obviněným nelze v dalším řízení použít jako důkaz.

### **K bodu 22 (178a odst. 1)**

Z důvodu, aby bylo možné uplatňovat tento institut u širšího okruhu trestných činů, zejména u všech závažných korupčních jednání, navrhuje se možnost použít institut spolupracujícího obviněného v řízení o všech zločinech, a nikoli jen o zvlášť závažných zločinech, jak je tomu podle dosud platné a účinné právní úpravy.

### **K bodům 22 až 26 [§ 178a odst. 1, § 179b odst. 5, § 179c odst. 2, § 179e)]**

Vzhledem k tomu, že dohodu lze sjednat i ve zkráceném přípravném řízení s podezřelým, i když takový postup vzhledem k jednoduchosti a rychlosti řízení nebude zřejmě příliš častý, je třeba tuto možnost promítnout také do příslušných ustanovení upravujících zkrácené přípravné řízení.

### **K bodům 27 až 30 [§ 179g a 179h)]**

Ustanovení § 179g tr. ř. stanoví podmínky, za kterých lze podmíněně odložit podání návrhu na potrestání. Institut podmíněného odložení podání návrhu na potrestání byl do českého právního řádu zaveden novelou trestního řádu provedenou zákonem č. 283/2004 Sb., a svým pojetím se blíží obdobnému institutu podmíněného zastavení trestního stíhání. S ohledem na skutečnost, že zpočátku byl tento institut využitelný pouze v případě vedení trestního řízení o trestných činech nižší obecné (typové) závažnosti, byly připuštěny některé zmírňující odchylky (kratší zkušební doba, kratší lhůta pro rozhodnutí o tom, zda se podezřelý ve zkušební době osvědčil). Novela trestního řádu provedená zákonem č. 274/2008 Sb. rozšířila praktickou využitelnost tohoto institutu a ve svých důsledcích znamenala zrychlení trestního řízení a významné odbřemenění státních zástupců, kteří se tak mohou důsledněji věnovat dozoru ve věcech závažné kriminality. K dalšímu rozšíření tohoto typu odklonu (a jistému „zrovnoprávnění“ s podmíněným zastavením trestního stíhání) dochází v návrhu novely trestního řádu, která je projednávána jako sněmovní tisk 335.

Po účinnosti této novely bude možné podmíněné odložení podání návrhu na potrestání a podmíněné zastavení trestního stíhání v řízení u shodné skupiny trestných činů. Odchylky mezi institutem podmíněného doložení podání návrhu na potrestání a podmíněného zastavení trestního stíhání po nabytí účinnosti shora uvedené novely proto ztrácejí své opodstatnění a navrhuje se je odstranit.

Navrhuje se zároveň, aby podmíněné odložení podání návrhu na potrestání bylo možné podmínit slibem podezřelého, že se po zkušební dobu (až pětiletou) zdrží výkonu určité činnosti, ke které je třeba zvláštního povolení, nebo jejíž výkon upravuje jiný právní předpis, v jejíž souvislosti se dopustil trestného činu, typicky např. řízení motorových vozidel. Dopravní delikty tvoří značný podíl na celkové sumě stíhaných trestných činů, přičemž v současnosti státní zástupce resp. soud nemůže využít odklonu, pokud se domnívá, že povaha spáchaného skutku a osobnost pachatele odůvodňuje vyloučení pachatele z provozu na pozemních komunikacích, přestože ostatní podmínky pro uplatnění tohoto typu odklonu by splněny byly. Zakotvení takové možnosti by proto mělo přispět k rychlejšímu vyřizování případů tohoto typu a přinést tím i úsporu pro systém trestní justice. Navrhuje se rovněž, aby podmíněné odložení podání návrhu na potrestání bylo možné podmínit i složením peněžitě částky určené státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti, obdobně jako je tomu u narovnání.

### **K bodům 31 až 33 (§ 186 a § 187 odst. 4)**

Mezi důvody předběžného projednání obžaloby se navrhuje zařadit nový důvod, kterým je důvodné přesvědčení předsedy senátu, že by bylo vhodné pokusit se sjednat dohodu o vině a trestu, zejména navrhne-li možnost sjednání dohody o vině a trestu obviněný či státní zástupce. V zájmu rychlosti řízení a dosažení jeho účelu soud v případě, že obviněný projeví vůli k uzavření dohody o vině a trestu až po podání obžaloby, zjistí při předběžném projednání obžaloby (které bude konáno ve veřejném zasedání) stanoviska obviněného

a státního zástupce k možnému sjednání dohody o vině a trestu. Na základě předběžného projednání věci ve veřejném zasedání soud dospěje buď k závěru, že uzavření dohody o vině a trestu je vyloučeno, a v takovém případě ve věci následně nařídí konání hlavního líčení, nebo zjistí, že uzavření dohody o vině a trestu není s ohledem na vyjádření procesních stran vyloučeno a v takovém případě stanoví soud státnímu zástupci přiměřenou lhůtu, ve které má podat soudu návrh na schválení dohody o vině a trestu (příp. informaci, že k dohodě o vině a trestu nedošlo). Pokud státní zástupce ve stanovené lhůtě podá soudu návrh na schválení dohody o vině a trestu, soud zahájí řízení o schválení dohody o vině a trestu, tj. návrh přezkoumá a buď jej odmítne nebo nařídí veřejné zasedání. Pokud státní zástupce ve stanovené lhůtě návrh na schválení dohody o vině a trestu nepředloží, soud nařídí ve věci hlavní líčení, není-li odůvodněn jiný postup.

I v této fázi řízení je tak v rámci zásady rychlosti řízení dána možnost, aby nebylo konáno klasické hlavní líčení s plným rozsahem dokazování, ale aby věc mohla být vyřízena formou dohody o vině a trestu schválené soudem.

#### **K bodu 34 (§ 223a odst. 1)**

Legislativně technická úprava reagující na změny v § 307.

#### **K bodům 35 a 37 (§ 245 odst. 1 a 258 odst. 1)**

Vzhledem k odlišnému charakteru rozsudku, jímž soud schválil dohodu o vině a trestu a potvrdil ji odsuzujícím rozsudkem, od odsuzujícího rozsudku vydaného v hlavním líčení, se navrhuje, aby proti takovému rozsudku nebylo možné podat řádný opravný prostředek, neboť soud v plném rozsahu vyhovuje sjednané dohodě. Rozsudek o schválení dohody o vině a trestu tak nabude právní moci již vyhlášením. Zároveň však zůstávají respektována práva obviněného, neboť navrhovaná úprava obsahuje záruky zabránění zneužití tohoto institutu, ať už se jedná o povinnou přítomnost obhájce při sjednávání dohody nebo možnost soudu dohodu odmítnout či neschválit, je-li zřejmě nepřiměřená například z hlediska právní kvalifikace či druhu a výše navrženého trestu, nesprávná z hlediska rozsahu a způsobu náhrady škody, nebo nebyly-li splněny zákonné podmínky pro její sjednání, resp. došlo-li k závažnému porušení práv obviněného při sjednání dohody o vině a trestu.

Pokud by se soud v rozsudku, kterým schvaluje dohodu o vině a trestu, v některém výroku odchýlil od výroků sjednaných v dohodě o vině a trestu, lze takový rozsudek napadnout odvoláním, neboť v takovém případě neschválil dohodu v plném rozsahu.

#### **K bodu 36 [§ 257 písm. d)]**

Navrhuje se odstranit určité výkladové nejasnosti, zda je možné postupovat podle § 307 nebo § 309 tr. řádu i v odvolacím řízení.

#### **K bodu 38 (§ 288 odst. 1)**

V případě, že bude věc zapotřebí znovu posoudit vzhledem k tomu, že v původním řízení nebyly známy všechny rozhodné skutečnosti a důkazy důležité pro spravedlivé posouzení věci, přičemž tyto vyšly najevo až po právní moci rozhodnutí, bude možné i ve vztahu k řízení, jež skončilo rozsudkem, kterým byla schválena dohoda o vině a trestu, uplatnit mimořádný opravný prostředek – obnovu řízení. V takovém případě se věc vždy vrací do

stadia přípravného řízení. Další ustanovení upravující obnovu řízení se bez dalšího použijí i na řízení, jež skončilo rozsudkem, kterým byla schválena dohoda o vině a trestu, neboť tento rozsudek má povahu odsuzujícího pravomocného rozsudku a nejde o zvláštní typ rozhodnutí, který by bylo zapotřebí výslovně upravovat.

#### **K bodům 39 až 42 (§ 307 a 308)**

Rovněž u podmíněného zastavení trestního stíhání se obdobně jako u podmíněného odložení podání návrhu na potrestání navrhuje, aby podmíněné odložení podání návrhu na potrestání bylo možné podmínit slibem podezřelého, že se po zkušební dobu (až pětiletou) zdrží výkonu určité činnosti, ke které je třeba zvláštního povolení, nebo jejíž výkon upravuje jiný právní předpis, v jejíž souvislosti se dopustil trestného činu, typicky např. řízení motorových vozidel. Dopravní delikty tvoří značný podíl na celkové sumě stíhaných trestných činů, přičemž v současnosti státní zástupce resp. soud nemůže využít tohoto typu odklonu, pokud se domnívá, že povaha spáchaného skutku a osobnost pachatele odůvodňuje vyloučení pachatele z provozu na pozemních komunikacích, přestože ostatní podmínky pro uplatnění tohoto typu odklonu by splněny byly. Zakotvení takové možnosti by proto mělo přispět k rychlejšímu vyřizování případů tohoto typu a přinést tím i úsporu pro systém trestní justice. Navrhuje se rovněž, aby podmíněné zastavení trestního stíhání bylo možné podmínit i složením peněžitě částky určené státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti, obdobně jako je tomu u narovnání.

#### **K bodům 43 až 46 (§ 309 odst. 1, § 311 a 312)**

Podle poznatků praxe (viz např. Zvláštní zpráva Nejvyššího státního zastupitelství o odklonech v trestním řízení z r. 2008) se ukazuje jako problematické specifikovat „obecně prospěšné účely“, pro které má být složen v souvislosti s narovnáním složená přiměřená finanční částka, rovněž tak jako určení konkrétního adresáta, kterému má být tato částka poukázána. Určování konkrétního adresáta složené peněžitě částky je kromě toho často kritizováno pro svoji netransparentnost. Navrhuje se proto (i v návaznosti na připravovaný zákon o obětech trestné činnosti), aby celá částka složená na účet soudu nebo státního zastupitelství byla určena státu pro peněžitou pomoc obětem trestné činnosti.

#### **K bodům 47 až 50 (§ 314c odst. 1, § 314c odst. 4)**

Také v rámci přezkoumání obžaloby samosoudcem (příp. návrhu na potrestání, zde však takový postup nebude vhodný) se navrhuje umožnit obdobný postup jako při předběžném projednání obžaloby, tj. na základě kladných stanovisek stran jim věc postoupit k sjednání dohody o vině a trestu a stanovit státnímu zástupci lhůtu k podání návrhu na schválení dohody o vině a trestu. Nepodá-li státní zástupce ve stanovené lhůtě takový návrh, samosoudce nařídí hlavní líčení.

#### **K bodu 51 (§ 314d odst. 1)**

Předmětné ustanovení reaguje na skutečnost, že nově může samosoudce využít další alternativy k nařízení hlavnímu líčení a postupovat podle § 314o a násl., tj. přezkoumat návrh na schválení dohody o vině a trestu a buď jej odmítnout pro závažné procesní vady nebo nařídít veřejné zasedání za účelem schválení dohody o vině a trestu.

#### **K bodu 52 (§ 314e odst. 4)**

Podle poznatků praxe se osvědčilo omezení uvedené v § 314e odst. 3 tr. řádu zavedené zákonem č. 41/2009 Sb., které umožňuje uložení trestu obecně prospěšných prací trestním příkladem pouze po předchozím šetření Probační a mediační služby. Na základě těchto kladných zkušeností Probační a mediační služby se navrhuje stanovit obdobné omezení i směrem k trestu domácího vězení. Cílem je vyloučení možnosti uložení tohoto druhu trestu v nevhodných případech.

#### **K bodu 53 [§ 314o až 314s]**

Vzhledem k specifickým rysům řízení o schválení dohody o vině a trestu, která jej výrazně odlišuje od klasického hlavního líčení (např. dokazování, závěrečné řeči, způsoby rozhodnutí), se navrhuje zařadit toto řízení mezi zvláštní způsoby řízení před soudem. V uvedeném řízení soud rozhoduje o schválení či neschválení dohody o vině a trestu, přičemž vychází z jejího obsahu a ze spisu. Neprovádí klasické dokazování, ale pouze zkoumá, zda nedošlo k porušení zákonných podmínek pro sjednání dohody (např. zda měl obviněný při sjednání dohody obhájce, zda byl obviněný poučen o všech důsledcích dohody, zda prohlásil svou vinu dobrovolně apod.). Dále soud zkoumá, zda sjednaná dohoda není v některém směru zřejmě nesprávná či nepřiměřená. Naopak se nepřipouští, aby soud aktivně zasahoval do sjednané dohody a navrhoval změny sjednaného trestu nebo se vyjadřoval k jiným otázkám. Soud by se tak dostal z role nezávislého posuzovatele dohody do role obdobné, jako mají strany, kdy by před vlastním rozhodnutím v podstatě vyjednával o jednotlivých výrocích. Koná-li řízení samosoudce, postupuje v řízení obdobně jako soud s nezbytnými odchylkami vyplývajícími z jeho postavení.

#### **K § 314o**

Předseda senátu po přezkoumání návrhu na schválení dohody o vině a trestu postupuje dvojím způsobem

- V případě, že při sjednávání dohody došlo k závažným procesním vadám, rozhodne usnesením o odmítnutí návrhu na schválení dohody, přičemž proti tomuto rozhodnutí je přípustná stížnost, která má odkladný účinek a strany tak mohou uvádět důvody, ze kterých by měla být sjednaná dohoda soudem schválena. Jestliže soud rozhodne o odmítnutí návrhu, je povinen uvést konkrétní skutečnosti odůvodňující toto rozhodnutí. Po nabytí právní moci usnesení o odmítnutí návrhu se věc vrací zpět do přípravného řízení.
- V případě, že nejsou dány důvody pro odmítnutí návrhu na schválení dohody o vině a trestu, soud nařídí veřejné zasedání a stanoví den jeho konání. Veřejného zasedání o schválení návrhu na dohodu o vině a trestu se musí obligatorně zúčastnit státní zástupce a obviněný.

#### **K § 314p**

Řízení o schválení dohody o vině a trestu se koná za účasti všech členů senátu (samosoudce), zapisovatele, státního zástupce a obviněného; poškozený se o konání veřejného zasedání vyrozumívá, neboť jeho účast na veřejném zasedání není nezbytná.

Státní zástupce po zahájení veřejného zasedání přednese návrh na schválení dohody o vině a trestu, v němž stručně uvede obsah sjednané dohody. Následně předseda senátu vyzve

obviněného, aby se k sjednané dohodě vyjádřil. Výslovně vždy musí ověřit formou dotazů na obviněného, zda jsou dány podmínky pro schválení dohody, tj. zda rozumí podstatě sjednané dohody, zda jsou mu známy všechny důsledky jejího sjednání, včetně toho, že se vzdává projednání věci v plném rozsahu, a zda při jejím sjednávání byla dodržena jeho práva, zejména, že k prohlášení viny nebyl nijak donucován. Zjištění uvedených skutečností má význam pro posouzení, zda nedošlo k závažnému porušení práv obviněného a zda není dán důvod pro neschválení dohody. Nicméně hlavní garancí toho, že k nezákonnému postupu nedošlo, je přítomnost obhájce obviněného při sjednávání dohody.

Po vyjádření obviněného může soud udělit slovo poškozenému, chce-li se k sjednané dohodě vyjádřit a je-li přítomen. Dokazování ve veřejném zasedání soud zásadně neprovádí, pokud však potřebuje ozřejmit určitou skutečnost nezbytnou pro jeho rozhodování, může si opatřit potřebná vysvětlení či vyslechnout obviněného.

Následně se soud odebere k závěrečné poradě.

#### K § 314r

Soud může rozhodovat o skutku, jeho právní kvalifikaci, přiměřenosti trestu, ochranném opatření a nároku na náhradu škody pouze v rozsahu uvedeném v dohodě o vině a trestu. Schválí-li dohodu, uvede výroky rozsudku v souladu s touto dohodou. Pokud jde o nárok na náhradu škody, ohledně kterého nedošlo k dohodě nebo k ní došlo jen zčásti, odkáže poškozeného s tímto nárokem nebo v jeho zbytku na občanskoprávní řízení. Ochranné opatření, jak již bylo uvedeno, může soud uložit i samostatně ve veřejném zasedání na základě návrhu státního zástupce – mimo rámec sjednané dohody. Ve výroku rozsudku soud uvede, že schvaluje dohodu o vině a trestu a zároveň uvede výrok o vině, trestu, příp. ochranném opatření, a náhradě škody v souladu se sjednanou dohodou. V poučení rozsudku soud uvede, že proti takovému rozsudku je přípustné odvolání pouze v případě, kdy rozsudek je v rozporu s dohodou o vině a trestu, jejíž schválení státní zástupce soudu navrhl.

Dohodu soud nechválí a věc vrátí do přípravného řízení, pokud na základě odpovědí obviněného na kladené otázky nebo na základě jiných skutečností zjistí, že při sjednávání dohody byla závažně porušena jeho práva (nejde o jakékoli porušení práv obviněného, ale jen o porušení jeho práv takovým způsobem, který brání schválení dohody, např. nepřítomnost obhájce nebo vynucené prohlášení viny), nebo shledá-li podstatné vady v právní kvalifikaci skutku, druh a výše trestu se mu jeví být zřejmě nepřiměřené, nebo nesouhlasí-li s rozsahem a způsobem náhrady škody poškozenému z důvodu zjevné nesprávnosti takového ujednání. Soud dohodu neschválí pouze v případě zřejmé nepřiměřenosti nebo nesprávnosti sjednané dohody o vině a trestu, neboť jinak by byl nucen se důsledně a do všech podrobností zabývat skutkovým stavem a provádět dokazování, aby získal dostatečné podklady pro své rozhodnutí o tom, zda dohoda je či není přiměřená či správná.

#### K § 314s

Vrátí-li soud věc do přípravného řízení, může státní zástupce s obviněným sjednat novou dohodu o vině a trestu, mají-li za to, že takový postup bude úspěšný. K neschválení dohody o vině a trestu a zejména k prohlášení viny učiněným obviněným v takovém případě nelze přihlížet (není využitelné k důkazním účelům, neboť je třeba jej odlišit od doznání).

## **K bodu 54 (§ 362)**

Nová formulace ustanovení § 362 navazuje na navrhované znění § 179g, § 307 a § 309 a násl. tr. řádu a upravuje nezbytné procesní postupy spojené s aplikací institutů podmíněného odložení podání návrhu na potrestání, podmíněného zastavení trestního stíhání a narovnání. V případě, kdy se obviněný (podezřelý) v souvislosti s těmito druhy odklonu zaváže po zkušební dobu zdržet se činnosti, která spočívá v řízení motorových vozidel, obsahuje navrhované ustanovení § 362 tr. řádu i nezbytné informační povinnosti orgánů činných v trestním řízení vůči správním orgánům, v jejichž gesci je agenda řídičských průkazů (viz navazující novela zákona o silničním provozu).

## **K části druhé (novela zákona o Rejstříku trestů)**

V případě, že v průběhu zkušební doby podmíněného zastavení trestního stíhání obviněný nevede řádný život, nesplní uložená omezení apod., navrhuje se nově, že buď bude vydáváno rozhodnutí o tom, že se obviněný neosvědčil (namísto rozhodnutí o tom, že se v trestním řízení pokračuje), popř. za splnění výjimečných okolností o tom, že se podmíněné zastavení trestního stíhání ponechává v platnosti. Novela zákona o Rejstříku trestů reaguje na tyto navrhované změny.

## **K části třetí (novela zákona o advokacii)**

Podle § 9 odst. 2 písm. a) zákona o advokacii Česká advokátní komora může pozastavit výkon advokacie advokátovi, bylo-li proti němu zahájeno trestní stíhání pro úmyslný trestný čin a skutečnosti, které nasvědčují tomu, že takový trestný čin byl spáchán, ohrožují důvěru v další řádný výkon advokacie, nebo dostalo-li se trestní stíhání pro takový trestný čin do stadia před soudem. Návrh na schválení dohody o vině a trestu je vedle obžaloby novým způsobem, kterým končí přípravné řízení a věc se dostává do stadia řízení před soudem, což je třeba v novelizovaném ustanovení § 9 odst. 2 písm. a) zákona o advokacii zohlednit.

## **K části čtvrté (novela zákona o silničním provozu)**

### **K bodům 1 až 10 (§ 82 odst. 2, 94a odst. 1, § 102, 113, 123b a 124)**

V první části předloženého návrhu zákona se navrhuje, aby podmíněné odložení podání návrhu na potrestání bylo možné podmínit slibem podezřelého, že se po zkušební dobu (až pětiletou) zdrží výkonu určité činnosti, ke které je třeba zvláštního povolení, nebo jejíž výkon upravuje jiný právní předpis, v jejíž souvislosti se dopustil trestného činu, typicky např. řízení motorových vozidel. Obdobné se navrhuje i v souvislosti s podmíněným zastavením trestního stíhání. Dopravní delikty tvoří značný podíl na celkové sumě stíhaných trestných činů, přičemž v současnosti státní zástupce resp. soud nemůže využít odklonu, pokud se domnívá, že povaha spáchaného skutku a osobnost pachatele odůvodňuje vyloučení pachatele z provozu na pozemních komunikacích, přestože ostatní podmínky pro uplatnění tohoto typu odklonu by splněny byly. Zakotvení takové možnosti by proto mělo přispět k rychlejšímu vyřizování případů tohoto typu a přinést tím i úsporu pro systém trestní justice.

Aby tento závazek byl kontrolovatelný, navrhuje se nezbytné změny v zákoně o silničním provozu.

Právní mocí rozhodnutí o podmíněném odložení podání návrhu na potrestání nebo o podmíněném zastavení trestního stíhání, v jehož rámci se obviněný (podezřelý) zavázal zdržet se řízení motorových vozidel, pobude obviněný (podezřelý) ex lege svého řídičského

oprávnění a bude povinen do pěti pracovních dnů odevzdat řidičský průkaz příslušnému obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností. Po stanovenou zkušební dobu přitom nebude možné takové osobě řidičský průkaz vydat. Pokud obviněný (podezřelý) ve zkušební době bude řídit motorové vozidlo, dopustí se přestupku.

Po uplynutí zkušební doby nebo poté, kdy bylo rozhodnuto, že se obviněný (podezřelý) ve zkušební době neosvědčil, se pak držitel řidičského oprávnění na jeho žádost za splnění podmínek § 102 zákona o silničním provozu řidičský průkaz vrátí.

Pokud trestný čin, ke kterému se obviněný (podezřelý) doznal, odpovídá jednání vymezenému v příloze k zákonu o silničním provozu, bude tato skutečnost v případě, kdy po uplynutí zkušební doby trestní řízení skončí, evidována v registru řidičů.

V návrhu jsou rovněž zajištěny nezbytné informační povinnosti příslušných správních orgánů vůči orgánům činným v trestním řízení.

### **K části páté (novela zákona o soudnictví ve věcech mládeže)**

U mladistvých pachatelů je zapotřebí upřednostnit výchovný vliv řízení na mladistvého a uvážlivý výběr vhodného opatření specializovaným soudcem nad rychlostí řízení, je třeba vyloučit možnost sjednání dohody o vině a trestu v řízení ve věcech mladistvých. Tím není dotčeno ustanovení § 73 zákona o soudnictví ve věcech mládeže.

### **K části šesté (novela zákona o výkonu zajištění majetku a věcí v trestním řízení)**

Návrh na schválení dohody o vině a trestu je vedle obžaloby novým způsobem, kterým končí přípravné řízení a věc se dostává do stadia řízení před soudem, což je třeba v novelizovaném ustanovení § 1 odst. 4 zákona o výkonu zajištění majetku a věcí v trestním řízení zohlednit.

### **K části sedmé (novela zákona o vyšších soudních úřednících a vyšších soudních úřednících státního zastupitelství)**

#### **K bodům 1 a 2 (§ 16 odst. 1)**

Navrhuje se, aby jednoduché úkony spjaté s podmíněným odložením podání návrhu na potrestání nebo s podmíněným zastavením trestního stíhání mohl vykonávat nejen právní čekatel (viz vyhláška č. 23/1994, o jednacím řádu státního zastupitelství), ale po pověření státního zástupce i vyšší úředník státního zastupitelství.

### **K části osmé (novela trestního zákoníku)**

#### **K bodům 1 a 2 (§ 34 odst. 3 a 4)**

Po účinnosti novely projednávané jako sněmovní tisk 335 bude možné podmíněné odložení podání návrhu na potrestání a podmíněné zastavení trestního stíhání v řízení u shodné skupiny trestných činů. Odchytky mezi institutem podmíněného doložení podání návrhu na potrestání a podmíněného zastavení trestního stíhání po nabytí účinnosti shora uvedené novely proto ztrácejí své opodstatnění a navrhuje se odstranit (viz část první předloženého materiálu). Za této situace není opodstatněné, aby zkušební doba podmíněného zastavení trestního stíhání měla na běh promlčecí doby jiný vliv než zkušební doba podmíněného odložení podání návrhu na potrestání.

Zároveň se navrhuje, aby návrh na schválení dohody o vině a trestu, který svým významem odpovídá obžalobě, byl doplněn do výčtu úkonů trestního řízení, které způsobují přerušení promlčecí doby.

### **K bodům 3 a 6 (§ 39 odst. 1 a § 58 odst. 4)**

Nezbytná reakce na změny navrhované v 178a tr. řádu (viz část první tohoto materiálu).

### **K bodům 4 a 5 (§ 48 a § 48 odst. 1)**

S ohledem na požadavek silněji motivovat osoby podílející se na činnosti skupin organizovaného zločinu a organizovaných skupin k efektivní spolupráci s orgány činnými v trestním řízení se navrhuje připustit, aby za splnění zákonných podmínek docházelo u takto spolupracujících osob k obligatornímu upuštění od potrestání.

Soud bude povinen upustit od potrestání pachatele označeného jako spolupracující obviněný, pokud tento pachatel

- a) zabránil dokonání zločinu spáchanému členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny, anebo
- b) přispěl zásadním způsobem k usvědčení hlavního pachatele nebo organizátora takového zločinu

a pokud splní podmínky stanovené v § 178a tr. řádu.

Tento postup je však vyloučen v případě,

- a) jestliže spolupracujícím obviněným spáchaný trestný čin je závažnější než zločin, kterému zabránil nebo k jehož objasnění přispěl,
- b) jestliže se spolupracující obviněný podílel jako organizátor nebo návodce na spáchání zločinu, kterému zabránil nebo k jehož objasnění přispěl, anebo
- c) pokud jím způsobil úmyslně těžkou újmu na zdraví nebo smrt (nedbalostní způsobení těchto následků např. při dopravní nehodě použití tohoto ustanovení o upuštění od potrestání nevylučuje).

Důležité je v té souvislosti třeba zdůraznit, že vzhledem k tomu, že bude vyslovena vina, byť nebude uložen trest, umožňuje toto řešení ukládat takovému pachateli ochranná opatření (např. zabránění věci, ochranné léčení), v důsledku čehož je umožněna vyšší ochrana důležitých společenských zájmů, a současně se ani neoslabuje postavení poškozeného v trestním řízení, který se tak může úspěšně domáhat náhrady škody a také snáze dosáhnout její skutečné úhrady.

### **K části deváté (účinnost)**

Datum nabytí účinnosti navrhované úpravy se s přihlédnutím k délce legislativního procesu a s přihlédnutím k potřebě drobných nezbytných úprav aplikací stanovuje na 1. 7. 2012.